

ТАКТИЧЕСКОТО ПРЕДИМСТВО НА ПОЛИЦЕЙСКИТЕ СЛУЖИТЕЛИ ВЪВ ВИСОКОРИСКОВИ СИТУАЦИИ

доц. Марин Станчев

Резюме:

Високорисковите ситуации в полицейската дейност са ситуации, породени от обстановка с потенциални или реални заплахи за живота и здравето на действащи полицейски служители и граждани, попаднали в такава ситуация. Пример за това са: провежданите полицейски операции за неутрализиране на въоръжени извършители на престъпления, неутрализиране на терористи, действия при реагиране на заплаха от взривно устройство или действия за овладяване на масови нарушения на обществения ред. Такива са и всекидневните задачи по охраната на държавната граница. Тук понятието „тактическо предимство“ се разглежда като понятие, което заема важно място в теорията и практиката. То е пряко свързано с ефективността на тактическите и оперативно-тактическите действия при изпълнение на полицейските задачи. Съдържанието на понятието невинаги е ясно дефинирано в научен контекст, въпреки че в професионалната среда често се употребява. Тактическото предимство може да осигури тактическо превъзходство, състояние, при което полицейските органи разполагат с по-добри условия в сили и средства за въздействие върху извършителите на престъпления. Това превъзходство се изразява в развитие на инициативата върху създадената ситуация и осъществяване на контрол върху времето, мястото и налагане на собствено темпо и начин на действие. В теорията е необходимо ясно да се разграничи стратегическото, оперативното и тактическото ниво на управление в полицейската дейност като цяло. Стратегическото ниво е свързано с поставяне на дългосрочни цели в областта на сигурността. На оперативното ниво се обхваща планирането, провеждането и координирането на конкретни високорискови операции. На тактическо ниво, действията са насочени към непосредственото им реализиране на терен след вземането на решения в реално време. Тактическото предимство се оформя и проявява точно на тактическо ниво, но е в пряка зависимост от нивото на стратегическото и оперативното планиране.

Ключови думи: тактическо предимство, тактическо превъзходство, тактическо мислене, стратегическо, оперативно, тактическо ниво, инициатива.

THE TACTICAL ADVANTAGE OF POLICE OFFICERS IN HIGH-RISK SITUATIONS

Marin Stanchev

Abstract:

High-risk situations in police work are situations caused by a situation with potential or real threats to the life and health of active police officers and citizens who find themselves in such a situation. Examples of this are: police operations conducted to neutralize armed perpetrators of crimes, neutralize terrorists, actions in response to a threat from an explosive device or actions to control mass violations of public order. Such are the daily tasks of guarding the state border. Here, the concept of "tactical advantage" is considered as a concept that occupies an important place in theory and practice. It is directly related to the effectiveness of tactical and operational-tactical actions in the performance of police tasks. The content of the concept is not always clearly defined in a scientific context, although it is often used in the professional environment. Tactical advantage

can provide tactical superiority, a state in which police authorities have better conditions in terms of forces and means to influence perpetrators of crimes. This superiority is expressed in the development of the initiative over the created situation and the exercise of control over time, place and imposing one's own pace and manner of action. In theory, it is necessary to clearly distinguish between the strategic, operational and tactical levels of management in police activities as a whole. The strategic level is associated with setting long-term goals in the field of security. The operational level covers the planning, conduct and coordination of specific high-risk operations. At the tactical level, actions are aimed at their immediate implementation on the ground after making decisions in real time. The tactical advantage is formed and manifested precisely at the tactical level, but is directly dependent on the level of strategic and operational planning.

Keywords: tactical advantage, tactical superiority, tactical thinking, strategic, operational, tactical level, initiative.

Какво е тактическо предимство и как може да се постигне при условията на динамична и рискована среда? Тактическото предимство е основен фактор за успеха на тактическите действия на полицейските служители, попаднали във високорискова ситуация изпълнявайки своите задачи най-често като полицейски наряди реагирали по сигнал за извършвано или извършено престъпление или при грубо нарушаване на обществения ред и при планиране и провеждане на полицейски операции. Това е способността на полицейските сили да постигат предимство в действията си и да поемат контрол над обстановката. Тактическото предимство може да се постигне с по-малко сили и средства, но с по-добра професионална подготовка, добро оборудване, инициатива в действията, боравене с достатъчно и точна информация, добро управление и координация, съчетани с използване на подходящите тактически способности и с прилагане на необходимото психологическо въздействие върху извършителите на престъпления. Тактическото предимство е свързано с опазването на живота и здравето на участниците във високорисковата ситуация и с ограничаване на възможностите за съпротива от страна на правонарушителите.

Актуалността на темата произтича от факта, че често полицейските служители работят във високорискова среда. Също така в Министерството на вътрешните работи (МВР) се провеждат полицейски опе-

рации за превенция на престъпността, за задържане на въоръжени извършители на престъпления, обезвреждане на барикадирали се лица, спасяване на заложници, опазване на обществения ред и възстановяването му при безредици, операции по охрана на държавната граница и др. При внезапно възникнали инциденти, за решаването на които се изисква провеждане на операция, времето за планиране е много малко или липсва и всичко се решава в хода на действията по време на развитие на ситуацията. Разчита се на професионалната подготовка и опит на служителите. В такива случаи стремежът за постигане на тактическо предимство е по време на тактическите действия, а не в подготовката. В случаи, когато полицейски служители са попаднали във високорискови ситуации по време на изпълнение на задачите в състава на полицейските наряди от всекидневните разчети, изпълнението на задачата по неутрализиране на заплахата в такива ситуации зависи от решението на старшия на наряда. Тук трябва да се прецени имат ли полицейските служители тактическо предимство, достатъчно ли е, или е необходимо постигане на *тактическо превъзходство*, тоест изчакване на допълнителни сили (подкрепления). Препоръчително е в ситуация за задържане на лице за един правонарушител да са осигурени двама служители. Това невинаги е възможно. Известни са случаи, когато по-малко на брой служители задържат повече на брой лица.

1. Същност на понятието „тактическо предимство“.

Като понятие „тактическото предимство“ има исторически корени, свързани с развитието на военното изкуство. В писмените източници през епохата на античността и средновековието, посветени на военната стратегия и тактика, се откриват идеи, които отразяват стремежа към постигане на тактическо предимство над противника чрез по-добро използване на разузнавателната информация, терена на бойните действия и разполагане на собствения сили и средства на подходящи позиции с възможност за маневреност.

Тогава „тактическото предимство“ не се е използвало в днешния му смисъл, но са използвани същите принципи, които се използват и днес, като психологическо въздействие, изненада, позиция, дезинформация и водене на инициативата.

В по-новото време, когато се появяват и развиват огнестрелните оръжия и новите тактически формации, разбирането за тактическо предимство придобива все по-голямо значение. То се обогатява и разширява повече. Координацията между различните родове войски, ролята на разузнаването, способността за прегрупиране и бързо приспособяване към променящата се бойна обстановка играят основна роля за постигане на тактическо предимство.

През XX век, особено в периода на двете световни войни, тактическото предимство става ключов фактор за успеха на военните операции.

В съвременната военна теория тактическото предимство е динамично състояние, което може да бъде постигнато, поддържано или изгубено в зависимост от обстановката, начина на командване, информационното обезпечаване и адаптивността на силите и средствата.

Натрупаният военен опит относно постигането на тактическо предимство оказва своето влияние върху формирането на съвременните подходи в полицейската дейност във високорискова среда. Естествено, целите, характерът на въздействие и правната рамка се различават доста същес-

твено от тези във въоръжените конфликти. Основните принципи, тактическото мислене, използване на времето и информацията, тактическите действия и тактическите способности, както и алгоритъмът за планиране на операции намират пряко приложение в полицейската дейност във високорискови ситуации.

Ще посоча някои примери, в които тактическото предимство е изиграло решаваща роля за постигане на победа.

При Наполеоновите войни от края на XVIII – началото на XIX век тактиката на Наполеон Бонапарт е характерна с широка маневреност на войските и поддържане на високо темпо на бойните действия. Други прийоми, които му осигуряват тактическо предимство, са: създаване на гъвкава бойна формация (комбиниране на бойни и стрелкови вериги според ситуацията) и широко използване на артилерията за пробив на участък от фронта.

Пример е битката при Аустерлиц 1805 г. срещу Австрия. Войските на Наполеон са разположени след щателно обмисляне от командването. Австрия воюва със съюзници, но въпреки това армията на съюзниците е разбита. Историците свързват големите загуби на съюзниците с паническото бягство на много войници и офицери от бойното поле, а неуспелите да избягат били лесно победени и унищожени.

Победата е за Франция. В замъка в града е подписано примирие между императорите на Франция и Австрия (Stojanov, 2023).

През Първата световна война на западен фронт войната се превръща в позиционна.

От позиционна война постепенно се преминава към малки тактически групи, които представляват мобилни групи със задача да проникват през слабите точки на отбраната на противника или чрез заобикаляне, а не с фронтална атака. Поставено е началото на съвременните тактически действия.

През Втората световна война е характерно прилагането на стратегията на „Блицкриг“, или *светкавична война*, от

германските сили на Вермахта. Това става възможно с масовото използване на комбинирани оръжия - танкове с пехота и артилерия плюс авиация и радиовръзка. Използва се тактиката на бърз пробив и настъпление в дълбочина. Германските сили не са числено доминиращи, но са по-добре въоръжени със съвременно оръжие и имат много добро разузнаване.

Пример: Превземането на Франция, 1940 г. По-мобилните сили на Вермахта побеждават по-голяма по численост, но по-малко мобилна армия на французите.

Тактическото предимство на германците е в: децентрализирано командване; радиовръзка и бързи решения; синхрон между различни структури на оперативно и тактическо ниво. Тактическото предимство е в преход от *сила към умение*.

Резултатът е срив на противниковото управление.

Друг пример за умело използване на тактическото предимство е битката за Сталинград 1942–1943 г. (днешния Волгоград). Немската 6-а армия настъпва с бързи темпове и заема позиции в подстъпите към града, подкрепяна от авиацията и артилерията.

Ситуацията е следната: немските сили имат инициативата в сражения в движение и на открит терен – светкавичната война е тяхното тактическо предимство. В градски условия те не могат да развърнат силите си, танковете, притиснати в улиците, стават безполезни и лесни цели.

Съветското тактическо предимство се състои в: подробно разузнаване на тактиката на противника, въвличането му в нехарактерна за него среда (градски бой), изтощаване на основните сили на врага (сраженията са улица за улица, сграда за сграда), контраудар по слабите флангове.

Резултат – *пълно обкръжение и унищожение на 6-а армия*.

Българската военна история е огромен извор на битки, сражения и стратегически победи. Ето някои от тях – Битката при Версиникия през 813 г. Това е битка, в която българският кан Крум печели пълна победа над византийските сили, командва-

ни от император Михаил I Рангаве, и впоследствие завладява Тракия. Крум разполага войските си на възвишения край малката крепост Версиникия (до село Маломирово, Елховско), северно от византийския стан (Bechevliev, 2008). Близко две седмици византийците се опитват да накарат българите да слязат от укрепленията, за да се бият на открито, но без резултат.

Основните елементи на тактическото предимство са изчакване и психологически натиск. Крум съзнателно изчаква, вместо да атакува прибързано.

Това води до: умора и деморализация във византийските редици; засилване на вътрешните противоречия между пълководците на император Михаил I Рангаве.

Така българите печелят психологическо предимство без пряк бой.

Възниква разкол във византийското командване, спорят дали да атакуват.

Части от византийската армия се изтеглят или бездействат в решителния момент. Крум подозира, че противникът иска да увлече българите в преследване и да ги разбие с контраатака и се въздържа от преследване. След като бягството на византийците става всеобщо, българите се впускат след тях и довършват разгрома. (Zlatarski, 1970)

Крум забелязва объркването и избира точния момент за удар. Това превръща византийския строй от организиран в уязвим.

По някои хроники византийците започват настъпление, но неkoordinирано. Крум не поема риска на първоначален масиран сблъсък, а задържа позиция и нанася мощен контраудар, когато противникът е разстроен (Jekov, 2009).

Тактически това е класическо използване на *удар в момент на разкриване*.

Втори пример е Битката при Сливница 1885 г. – *Инициатива срещу превъзходство*. Българската армия (млада, с ограничен опит) срещу по-добре подготвената и числено превъзхождаща сръбска армия. След съединението на 6 септември 1885 г. на Княжество България с Източна Румелия започва сръбската мобилизация. По-

голямата част от българската войска е разположена по границата с Османската империя заради очаквано нападение именно оттам и затова западната граница е доста по-слабо защитена.

Княз Александър I Батенберг насочва армията към град Сливница, който в този момент е стратегическа точка за прикриване на пътя към София. Сръбската армия, превъзхождаща българската по численост и техника, атакува с увереност, но среща неочаквано ожесточена съпротива. В същото време се извършва неவிждано дотогава предислоциране на части от армията от границата с Османската империя до западната граница, пеша и без техника (войниците влизат в бой с неприятеля от движение). Сърбите са отблъснати, постигната е победа при Сливница за България.

Тактическо предимство на българите: бърза концентрация на сили от различни направления (огромна част от южната граница); активна отбрана с последващо преминаване в настъпление; полевите командири вземат решения на място, без да изчакват указания от София.

Инициативата и решителността могат да компенсират липсата на опит и численост.

Тук съвременният паралел може да бъде следният: *първоначално реагиращ полицейски екип, който овладява критична ситуация и поема инициативата без пасивно изчакване.*

2. Тактическо предимство и тактическо превъзходство във високорисковите ситуации.

Често във високорискови ситуации полицейската тактика се прилага чрез специфична организационна форма, наречена операция. Тя е основна организационна форма за провеждане на действия от законоприлагащите институции.

Операциите представляват съвкупност от съгласувани и взаимно свързани действия и способности (по цел, задачи, място и време), провеждани по единен замисъл и

план от структурите на МВР самостоятелно или с други държавни структури.

Полицейските операции са от различно естество и са част от всекидневието на служителите на реда. Някои от тях не се провеждат в условията на висока степен на риск и дори не се използват тактически действия. Обикновено това става в случаи на превенция (наблюдение, събиране на информация, демонстрация на полицейско присъствие). Когато операциите, провеждани от полицейските органи, са в обстановка с висока степен на риск, ги наричаме високорискови полицейски операции.

Основните цели на тези операции са неутрализирането на заплахи за гражданите и за обществото, като цяло. Неутрализирането на тези заплахи е продиктувано от необходимостта обществото да се защити и се осъществява на основата на специфични правомощия.

С прилагането на тези правомощия, могат да се постигнат целите на операциите (Stanchev, 2005).

Високорисковите полицейски операции обединяват всички елементи и техники, тактически действия, тактически способности, организационни структури, ръководство и управление. Това обединение е адаптирано към конкретна обстановка, което прави всяка отделна операция уникална по своя характер (Stanchev, 2005).

Тактическото предимство и тактическото превъзходство са различни понятия, но и двете се постигат, поддържат и прилагат с цел изпълнение на поставените задачи в дадена обстановка и последващо контролиране на ситуацията.

За да направим ясно разграничение, *тактическо предимство* имаме, когато постигаме: локално конкретно преимущество, което дава по-добра позиция спрямо правонарушителите в даден момент или е като елемент от полицейска операция.

Това включва: избор на позиция, избор на подходящо време, боравене с достатъчно информация, изненада в решителния момент, целесъобразно използване на технологиите.

Тактическото предимство невинаги дава гаранции за контрол над цялата ситуация.

Тактическото превъзходство е: всеобхватно, системно и устойчиво доминиране над правонарушителите във всички или повечето тактически параметри. Това включва комбинация от численост, въоръжение и техника, достоверна и точна информация, избор на позиции, управление, мобилност и логистика. Тактическото превъзходство позволява налагане на контрол над ситуацията. В зависимост от спецификата и замисъла на извършването или извършеното вече престъпление, броя на извършителите – въоръжени или не, и силите и средствата от страна на правоохранителните органи полицейските операции се разделят на операции от *малък мащаб* и *операции от голям мащаб*. При провеждане на високорискови полицейски операции от малък мащаб обикновено участва една тактическа група самостоятелно или се

подсилва от друга тактическа група. Може да се сформира група от отделни служители от различни звена. Такива операции се провеждат, когато трябва да се задържи едно лице (въоръжен извършител на престъпления) или двама до четирима души в зависимост от тактическите възможности на групата и оценката на риска в дадената ситуация. Тактическият минимум, който е препоръчително да се спазва, е двама служители за задържане на едно лице. Операция от малък мащаб може да се проведе и при обезвреждане на барикадирано се лице, спасяване на заложник или неутрализиране на „активен стрелец“. При провеждане на такъв тип операции ръководството и управлението на тактическите действия се извършва от един ръководител на операцията. Обикновено това е ръководителят на тактическата група или началникът на сектор, ако няма щатна такава. Виж фиг. 1.

Фигура 1. Управлението на силите във високорискова операция от малък мащаб.

Тактическото предимство при операции от малък мащаб се постига най-често с използване на изненада и доминиране на силите в началото на тактическите действия. Тук може да се посочат някои основни фактори за тактическо предимство, като:

- Бързо овладяване на критични точки в сграда например (входове, прозорци, коридори).
- Предварително поставени задачи на екипите и разпределение на ролите в екипа.

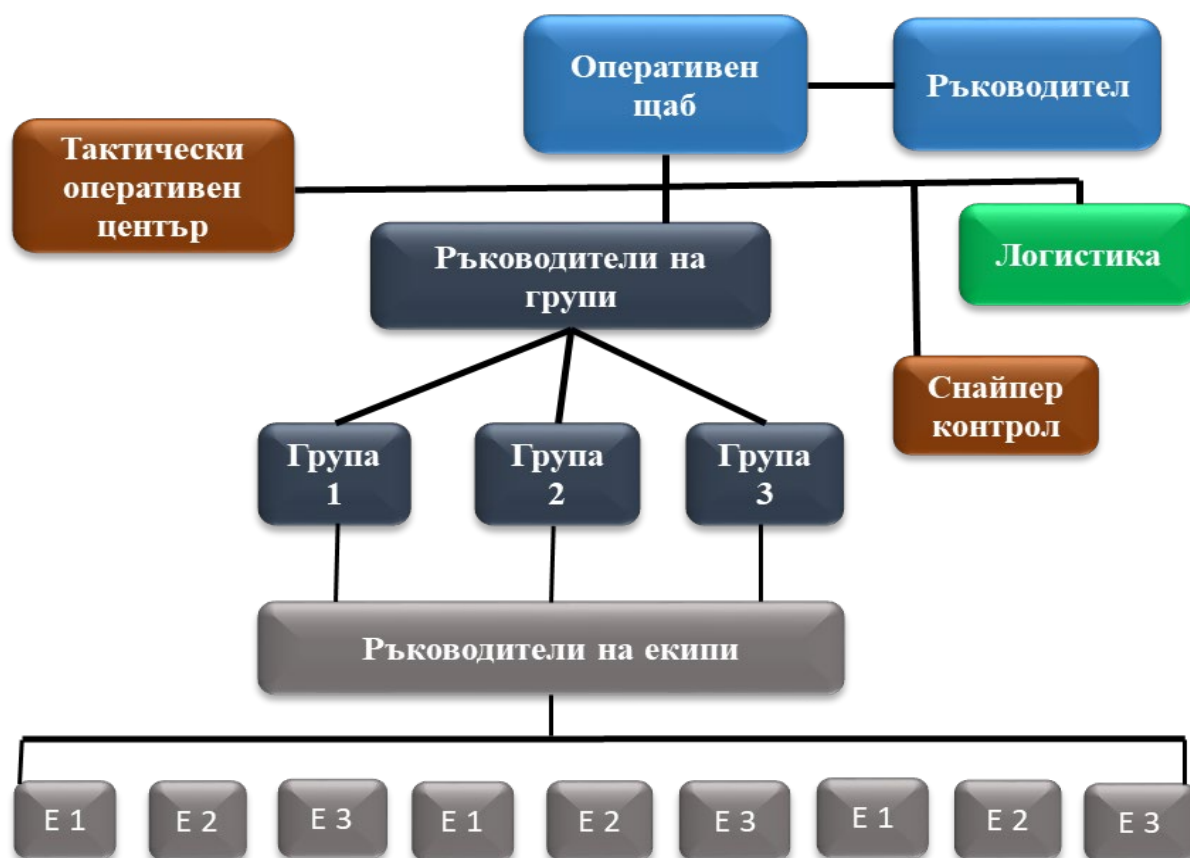
При това положение ефектът е: *психологическо предимство, съкратено време за задържане и минимален риск за служителите и граждани, ако има в района на високорисковата ситуация.*

Високорискови полицейски операции от голям мащаб изискват повече сили и средства и повече време за подготовка. Те са свързани с оперативно-издирвателната дейност на полицията. При подготовката и провеждането им участват повече от една тактическа група и дори повече от една

структура в МВР. В зависимост от характера на операциите от голям мащаб може да участват и структури извън МВР, като Министерството на отбраната (МО), Държавната агенция национална сигурност (ДАНС), Прокуратурата на Република България, Българския червен кръст (БЧК) и др.

В такива операции се сформира *тактически оперативен център* (ТОЦ), който

първи се установява в района на инцидента - координира действията и следи за промяна в обстановката, той е „очите и ушите“ на ръководството на операцията, а то се осъществява от оперативен щаб с представители на участващите структури (Stanchev, 2005). Ръководител на щаба е представител на структурата с приоритет по компетентност. Виж фиг. 2.

Фигура 2. Управлението на силите във високорискова операция от голям мащаб.

Тактическо предимство при операции от голям мащаб се постига чрез синхронизирани действия.

Основни фактори са:

- Провеждане на едновременни задържания в различни населени места или извънградски райони на отделни лица или неутрализиране на организирани престъпни групи;
- Проследяване или блокиране на комуникацията и логистичните канали;
- Използване на специални разузнавателни средства (СРС).

Ефектът е: *минимален риск от укриване, прекъсване на координацията на групата (организирана престъпна група, група заподозрени и т.н.), намаляване на риска от използване на оръжия при съпротива.*

По-специфични са операциите, провеждани в граничната зона от Гранична полиция, свързани с противодействие на трафика на мигранти. В тези условия тактическият минимум двама служители за един задържан няма как да се спази. Практиката е екип от 4 или 6 служители да задържат

група от 20 или 30 нарушители на границата наведнъж. Това е така, защото групата от мигранти имат други цели, различни от въоръжените извършители на престъпления, и не оказват съпротива при задържането им с изключение на отделни случаи.

Тактическото предимство, което се постига, е свързано с използване на техника за наблюдение на терен, съчетано с висока мобилност на граничните екипи за бързо преграждане на мигрантски маршрути. Тук широко приложение имат техническите средства (термокамери, дронове, сензорни системи за охрана) и персонала (гранични наряди, смесени патрули с части от въоръжените сили, с гранични полицаи от съседни държави или и с Фронтекс (агенция на Европейския съюз, която действа в координация с граничната и бреговата охрана на държавите членки).

Постигането на тактическо предимство води до ранно откриване на незаконно преминаване на държавната граница, насочване на сили и средства там, където има реална активност, и намаляване на риска при преследване и задържане на нарушителите.

Примери за тактическо предимство от някои полицейски операции, проведени в някои страни по света и в България.

Членове на терористичната организация „Тупак Амару“ завладяват на 17 декември 1996 г. японското посолство в Перу по време на прием и държат заложници повече от 120 дни.

Тактическото предимство на полицейските сили (съвместно с военни подразделения) се изразява в: продължително разузнаване – изграждане на макет на сградата за предварителни тренировки; прокопани са тунели под обекта; елемент на изненада, 100% постигнат със синхронизирано шурмуване (много входни точки плюс снайперско прикритие). Тактическото предимство се изгражда във времето.

Резултат - *всички терористи са неутрализирани, почти всички заложници са спасени с минимални загуби за антитерористичните сили.*

Друг пример в САЩ.

На 28 февруари 1993 г. агенти на Федералното бюро за алкохол, тютюн, огнестрелни оръжия и експлозивни нахлуват в ранчото на сектата „Клонка Давидова“, разположена край град Уейко в щата Тексас. Те имат заповед за арест на нейния лидер Дейвид Кореш по обвинения за нелегално притежание на оръжия. Стига се до престрелка, в която има загинали полицаи. Следва обсада от страна на ФБР, продължила 51 дни, която завършва с изпепеляването на комплекса и смъртта на 75 членове на „Клонка Давидова“.

Начална фаза на тактическо развитие: загуба на изненада (медиите присъстват). Загубата на изненадата в началото води до липсата на инициатива. Налице е погрешна оценка на риска и въпреки тактическото превъзходство липсва необходимото тактическо предимство.

Обсадна фаза: опит за психологически натиск и преговори; контрол на периметъра (частично тактическо предимство).

Финална фаза: използване на сълзотворен газ и бронирани машини; загуба на контрол върху ескалацията; пожар и масови жертви.

Резултат – *десетки загинали (включително цивилни); сериозен обществен и професионален дебат.*

На 7 март 1983 г. е направен опит за отклоняване на български самолет, пътуващ от София за Варна. Четирима младежи отвличат самолет Ан-24 на БГА „Балкан“ с искане машината да кацне във Виена. Екипажът, стюардесите и пътниците се оказват заложници. Между екипажа и наземните служби е било взетото решение да опитат да заблудят похитителите, че ще кацнат във Виена. Полетът е продължил около 2 часа, колкото продължава полетът до Виена. Наложило се е да изключат осветлението на цяла Варна, както и на някои кораби, за да не усетят похитителите, че са измамени.

Тактическото предимство на силите на МВР в случая се състои в: контролирано задържане на ситуацията – печелене на време чрез преговори; използване на заблуда; подготовка за шурмуване (дискретно

позициониране на специализирани сили); използване на изненада чрез бързо проникване в самолета.

Резултат – *зложниците са освободени; похитителите са неутрализирани (трима задържани и един застрелян при опит да убие една от стюардесите); минимални щети.*

Операция „Наглите“ от 2010 г.

Неутрализирана е организирана престъпна група за отвличания.

Тактическо предимство на полицейските сили: дългосрочно разузнаване с използване на СРС; извършване на едновременно арести на различни адреси; използване на изненада при тактическите действия и лишаване на престъпната група от възможност за реакция.

В резултат имаме – *разбита престъпна мрежа и осъдителни присъди.*

Задържането на „Килърите“ – група за поръчкови убийства, през 2010 г.

Тактическото предимство на полицията се състои в: контрол върху комуникациите; атакуване на целите в уязвим момент (по време на придвижване).

Резултат – *неутрализирана престъпна структура с минимален риск.*

Операцията в Лясковец през 2014 г. Барикадирано въоръжено лице (мъж, психично нестабилен) открива огън срещу екипи от полицията предприели действия за неговото задържане.

Преди използване на способа щурмуване от полицейските сили са налице: ограничено разузнаване за вътрешната обстановка; липса на достатъчна изненада и подценяване на огневите възможности на барикадираното лице.

По време на операцията полицейските служители влизат в зона с неясен контрол, а въоръженото лице има по-добра позиция за стрелба и я използва като тактическо предимство.

Резултат – *загинал служител и ранени служители; продължителна операция до задържане на извършителя.*

В тази операция полицейските сили имат тактическо превъзходство в сили и средства, но не постигат необходимото

тактическо предимство, необходимо за успешно изпълнение на задачата.

Заключение

Тактическото предимство е ключов фактор за успешното изпълнение на полицейските задачи във високорискови ситуации. То се изразява в способността на служителите да поемат инициативата, да използват ефективно наличната информация, ресурси и тактически подходи, за да наложат контрол върху създалата се ситуация. Историческият и съвременният опит показват, че предимството често се постига не чрез числено превъзходство, а чрез подготовка, координация, изненада и правилна оценка на обстановката.

Съществено е разграничението между тактическо предимство и тактическо превъзходство, като първото осигурява локално преимущество, а второто – цялостно доминиране и контрол на обстановката. В крайна сметка, успехът на действията на служителите във високорискови ситуации и провеждането на полицейските операции зависят от умението за гъвкаво мислене, навременни решения и ефективно прилагане на тактическите принципи с цел защита на живота на служителите и гражданите и опазване на обществения ред.

Библиография

Beshevliev, V. (2008). *Prabalgarski epigrafski pametnizi*. S.: Izdatelstvo na otechestvenia front, s. 35-36 (ot Knigi za Makedonia). [Бешевлиев, В. (2008). *Прабългарски епиграфски паметници*. С.: Издателство на Отечествения фронт, с. 35 – 36 (от „Книги за Македония“)]

Jekov, J. (2009). *Voennata taktika na balgarite VII-IX vek*. Voennoistoricheski sbornik №3 VI. [Жеков, Ж. (2004). *Военната тактика на българите VII-IX век* Военноисторически сборник №3 ВИ]

Zlatarski, V. (1970). S.: *Istoria na balgarskata darjava prez srednite vekove*, tom I, chast 1, Izdatelstvo „Nauka i izkustvo“. [Златарски, В. (1970) С.: *История на българската държава през средните векове*, том I, част 1, Издателство „Наука и изкуство“]

Stoianov, A. (2023). *Velikite bitki promeni istoriata: austerlitz 1805*, Chronicle.bg. [Стоянов, А. (2023) *Великите битки променили историята: Аустерлиц 1805*, Chronicle.bg]

Stanchev, I. (2005). *Spezialna polizeiska taktika*, S. VI. [Станчев, И. (2005). *Специална полицейска тактика*, С. VI.]

BSE: (2008). *Stalingradskaia bitva 1942 – 1943*. [БСЭ: (2008) *Сталинградская битва 1942 – 1943*]

БТА: (2024). *Chlenovete na teroristichna-*

ta organizazia „Tupak Amaru“ zavladiavat na 17 dekmvri 1996 g. iaponskoto posolstvo v Peru. [БТА: (2024). *Членове на терористичната организация „Тупак Амару“ завладяват на 17 декември 1996 г. японското посолство в Перу*]

Detev, A. (2021). *Sektata „Klonka davidova“ : vsichko zapochva s edin balgarin*.

[Детев, А. (2021). *Сектата „Клонка Давидова“: всичко започва с един българин*]